

וראה סדר הדורות ערך רבן גמליאל דיבנה אות ב/ והוא נקרא מפ"כ ר"ג דיבנה להבדילו מן אבי אביו ר"ג הזקן, ראה דרכי המשנה, דף ע"א, ועוד, ואני אתפלא קצת האין עשו כן הלא אסור לקרות לאביו ולרבו בשמו כמש"כ בערך אבא רבי וערך אבא חלפתא וערך אביי, מפ"כ לא קראו רבה לאביי בשמו נחמני מפני שזה היה שם אביו עיי"ש שהארכתי בזה יאכמ"ל עוד.

כט) בימי הגמרא לא קראו לאיש א' ב' שמות, ראה שו"ת נוב"י מהדו"ת אר"ח סימן קי"ג בד"ה ומה שרצה שכתב וז"ל ואני לחולשת זכרוני אינני זוכר בשום מקום בש"ס שום תנא או אמורא שהיה נזכר בשני שמות ושניהם שם העצם זולתי אבא שאול ואבא יוסי וגם זה אינו שני שמות כי אבא לדעתי אינו שם העצם רק שם התואר לשון חשיבות, ועיין ברכות ט"ז ע"ב, וכמדומה שלא היו רגילים להקרא בשני שמות ואף במקרא לא היו רגילים כל כך בשני שמות, ועיין פסחים דף קי"ז ע"א ובחולין ס"ה ע"א, אבל בימי התנאים ואמוראים לדעתי לא היו רגילים כלל עכ"ל, ועיין בכללים שלי ערך אבא וערך אבא חלפתא השייך לעניינינו, ועיין בטוב גיטין ערך שכנא.

והנה בפרשת וישלח ל"ה פסוק י"ח ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין, הרי שהיו לו ב' שמות, אך משם אין ראיה, כי רק אמו קראתו כן בן אוני ולא אחריים, וכפרש"י ושאר הראשונים דכן אוני היינו בן צערי, והיינו ע"ש שילדתו בצאת נפשה, ובפרשת בראשית ד' פסוק כ"ב תובל קין, ובפרשת וישלח ל"ו פסוק ל"ח ול"ט בעל חנן, וכ"ה בדה"י א', א' פסוק מט' ונ', ובה"י א', ד' פסוק כ' בן חנן, בן זוחל, ובמצודת דוד כתב דרך שמה, ובעורא ו' פסוק י"ג שתר בוזני, ועוד כדומה צורי שדי פלא יעץ, אל גבור אבי עד, שר שלום או שלמה, נתן מלך, מלכים כ"ג י"א, ורממתי עזר דה"י א' כ"ה ד', מתרדת טבאל

עזרא ד' י', יושב חסד דה"י ג' כ' ועוד ועוד. וראה לקמן מ"ש מסנהדרין ה' ע"א וב"מ פ"ה ע"ב ע"ש, וראה בכללים שלי ערך שמות בארוכה, והנה לשון הנוב"י הוא "ואף במקרא לא היו רגילים כל כך בשני שמות", ומבואר דהיה רגילות קצת להקרא כן, וראה לקמן אות ל' בד' החתם סופר, וגם מה שהבאתי בשם תשובת צמח צדק החדשות סימן ק"פ ע"ש.

ל) ובהך ענינא אם בימים הקדמונים קראו לאדם א' בשני שמות ראה שו"ת מערכת חתן וכלה וחופה סימן ז' בד"ה גם מצאתי שהביא משו"ת אבן הראשה (להגאון מ"ה אלי' קלאצקי ז"ל), סימן ל"א שכ' בתוך הדברים "ושמואל סבא אינו שני שמות שבימיהם לא קראו בשני שמות כאחד וכמ"ש באהע"ז סימן קכ"ט", והשדי חמד כותב על זה וז"ל: ומש"כ דשמואל סבא אינו שתי שמות פשוט הוא וברור שכן הוא, אך מה שקרא ושנה (שתי פעמים) שבימיהם לא קראו בשני שמות כאחד וכמ"ש באהע"ז סימן קכ"ט ומשמע שכונתו לומר דמפורש בש"ע סימן קכ"ט בדברי מרן או בדברי הרמ"א שלא קראו בשניהם כאחד לא ידעתי איה מקום דב"ק בזה כ"א מפי דברי הרב טיב גיטין בליקוטי שמות סקל"ב שמענו זאת ששם כתב דבזמן הקדמונים לא היה שכיח שיהיה לאיש א' שני שמות מלידה, ויש במשמע לשון זה דדוקא מלידה הוא דלא היה להם שני שמות יחד, אבל יתכן שעל ידי חולי קראו לו שם שני וצרפו עם הראשון ונקרא בשניהם יחד, גם יש במשמע דלא הוה שכיח כלומר שלא היה נמצא כ"כ לא שלא היה נמצא כלל, וכבר הבאתי בשו"ת ח"א בחלק אסיפת הדינים במערכת גט סימן ל"ו אות ו' דף רל"ג ע"ב דיש סוברים שגם בזמן התלמוד היו נקראין בשני שמות מלידה ע"ש, אבל האמת עד לעצמו דסבא אינו שם רק תואר על שהיה זקן וא"צ לזה שום הכרח וראיה עכ"ל, וראה בשו"ת מערכת גט סימן ל"ו אות ו' שהביא

ד' הפת"ש באהע"ז סימן קכ"ט סקל"ו ד"ה וכו' עוד שהביא בשם שו"ת גליא מסכת דמי שנקרא בב' שמות מלידה ובפ"כ נקרא בשניהם יחד נעשה משניהם מלה מורכבת שם ארוך ואין להפריד ביניהם ומשו"ה פסול אם כתב דמ"ת ביניהם כמו בכותב ראו דמ"ת בן וכו', והקשה עליו מהתוספתא דמוכח דלא אמרינן דשניהם מלה אחת, ואין לומר דמ"ש בתוספתא ונמצא שמו יוסף ושמעון היינו דאיכא דקרו יוסף ואיכא דק"ל שמעון דא"כ ליפלוג וליתני וכו' עכ"ד, וכתב על זה השד"ח דמשמע דכונתו לומר דהאמת הוא דהתוספתא מיירי שנמצא יוסף שמעון מלידה, ואם כן לפי זה ש"מ דגם בזמן התנאים היו נוהגים לקרוא בב' שמות יחד, ויש לדחות דכונת הפת"ש היינו דמסתמא לדעת הגליא מסכת ה"ה במי שהיה שמו מלידה ראובן ונשתנה שמו מחמת חולי ונקרא ראובן שמעון וכן נקרא בפ"כ צריך לכתוב שניהם יחד דנעשה מלה מורכבת וכו', ומקשה ע"ז מהתוספתא ומוקי לה בכהאי גוונא שנשתנה שמו ונקרא בשניהם יחד, שוב הביא השד"ח שם ד' השו"ת צ"צ החדשות בס"י ק"פ שאחר שכתב דמי שיש לו שני שמות מלידה אם כתב דמ"ת ביניהם פסול סיים וו"ל ומה שלא נזכר זה בדברי הראשונים לפי שבדורות הראשונים לא נמצא מי שהיה נקרא בשמות כפולים כ"א אחד מני אלף כמ"ש בהקדמת ס' ט"ג ע"כ, וכו' דלפי"ז ניחא פ"י הרב פ"ת להתוספתא הנ"ל דגם לפנים בישראל קראו בשמותם שנים שנים אלא דלא היה שכיח כולי האי עכ"ד.

וע"ש בשד"ח שהביא ד' השו"ת חת"ס אהע"ז ח"ב סימן י"ח דהרב השואל דעתו לפרש התוספתא דנמצא שמו יוסף ושמעון כדפי' לה הרב פ"ת כוונתה וכטעמיה דאלת"ה לפלוג בדידה וכו' והגאון המחבר דחה פירושו והכריח דר"ל דאיכא דקרו וכו' ע"ש, ואעתיק ד' החת"ס בתשובה הנ"ל הנוגע לענינינו כי השד"ח קיצר

בהעתקת לשונו הקדוש, וז"ל שם בתוך הדברים ועוד נ"ל דלפנים לא היו נוהגין לקרות בשני שמות בבת א' כי חדשים מקרוב באו ואפילו יעקב אע"ה לא מצינו שנקרא יעקב ישראל בפ"א, ולא מצינו בכל השמות שבתנ"ך וש"ס ופוסקים שיקרא א' בב"א ב' שמות ביחד ושלחי יבמות כך קורין אותי בעירי יוחנן בן יונתן אריה, וגראה דהאי אריה איננו שם עצם כלל כ"א תואר משפחה ע"ש גבורתם ונקרא כן האב וגם הבן ע"ש זולת אבא שאול אבא יודן אבא גורין דאבא הוא שם בפ"ע ואינך היה שם בפ"ע והיו נקראים מ"מ נ"ל מדלא מצאתי כן אלא עם צירוף אבא יראה שהוא שם א' כמה פדה צור גמליאל אבא יודן רב של יהודים וכדומה, וכן משמע ביש"ש שכתב מעשה שהאב רוצה לקרות הבן בשם אביו מאיר והאם רצתה לקרותו בשם אביה יאיר ומה נולד שם חדש שניאור ר"ל שני מיני אור מאיר ויאיר, וקשה ה"ל לקרותו מאיר יאיר אע"כ לא נהגו כן בזמנו עדיין, וכן בספר נחלת שבעה העיד ע"ד הפלא שהוא ראה אנשים שהיו נקראים בב' שמות יחד ש"מ דלפנים ל"ה שכיחי, ועיין רמ"א סימן קכ"ט ס"ד ובס' גט פשוט ס"ק ס"ג כ' דשם טוב הוא מצורף משם בן נח וטוב גואל של רות ע"ש עכ"ל, וראה מ"ש לעיל באות כ"ט, ועיין שד"ח שכתב ע"ד החת"ס הנ"ל דמ"ש בשם יונתן אריה וכן אבא שאול וכו' ע"ש דלעיל בסימן ח' אות ד' הביא בשם הרא"ם בתורת נזיר דפשיטא ליה דאבא שאול אינו שני שמות אלא כינוי ושם, ומה שהכריח החת"ס מד' היש"ש בשם שניאור לא היה צריך לדקדוק זה דבהדיא כ"כ ביש"ש פ"ד סימן כ"ד דאין דרך לקרות בב' שמות והביא דבריו בט"ג בדיני שני שמות מח"ח סק"ב ע"ש, וע"ע שם בשד"ח שהביא ד' הרב ישא ברכה הו"ד בס' ישרי לב דל"ג ע"ד שר"ל דמ"ש בש"ס גיטין ל"ד ע"ב ההיא דהו"ק ק"ל רובא מרים ופורתא שרה וכו' מיירי שנקראת

מעריסה בב' שמות מרים שרה וקראו לה רובא מרים וכו', וכ' ע"ז דמוכה דפשיטא ליה דגם בזמן הש"ס היה דרך העולם לקרות מלידה בב' שמות, ובספר אחי וראש בדרושים דכ"ג ע"א ישב סברת הרב המבי"ט עפ"י מונח דבזמן הש"ס היו קורין בלידה ב' שמות, וגם בשו"ת שואל ומשיב ח"א סימן ע"ו כתב דהתוספתא מיירי שנקרא מלידה בב' שמות ע"ש שני בני אדם עכ"ד, הרי מבואר די ש בזה מחלוקה גדולה אם בזמן התלמוד היו נקראין בשני שמות מלידה, וכן מבואר ד' הגאון ר' ישעי' פיק ז"ל מברעסלא בשו"ת גוב"י מהדו"ת סימן קי"ג דבזמן התנאים היו נקראים בב' שמות, וראה בספרי בית אהרן ח"א צד כ"ב בד"ה ולולא שהבאתי ד' התוס' סנהדרין דף ה' ע"א ד"ה רבה בר חנא שכ' די"מ דשם אביו "בר חנה", וכן בכתובות ק"ד ע"א "בר קנא" ופרש"י שם חכם, הרי דתיבת בר הוא גם כן מן השם ול"ה פירושו של בן, ולפי"ז הו' שני שמות לאדם אחד.

לא) הנה ראה במסכת ברכות ד' ע"ב ומנא לן דשמא גרים אר"א דאמר קרא לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ אל תקרי שמות אלא שמות ובמפרשים שם, ובזהר פרשת בראשית דנ"ח ע"ב ושמות ה' רע"א ובזהר אחרי ע"ה סע"ב, ועיין מדרש תנחומא פרשת האזינו עה"פ זכור ימות עולם לעולם יבדוק אדם בשמות לקרוא לבנו הראוי להיות צדיק כי לפעמים השם גורם טוב או גורם רע כמו שמצינו במרגלים וכו', וביומא פ"ג ע"ב ר"מ הוה דייק בשמא וכו', ועיין יומא ל"ח ע"ב בדואג בן יוסף שבכל יום היתה אמו מודדתו בטפחים ונותנת משקלו של זהב לבית המקדש וכשגבר אייב טבחתי ואכלתי, ומסיק שם בגמרא דעלתה לו כן ע"ש שנקרא ע"ש דואג האדומי שהיה רשע, וע"ע בספר חסידים סימן רמ"ד ובהגה' מקור חסד שם באריכות ובשו"ת רמ"א סימן מ"א, ועפ"י זה אתפלא מאוד והיא

תמיה גדולה אלי איך קראו בשמות הגויים עלי אדמות שהיו שם אשר רקביבות תעלה בשמותן, ובפרט בימי הגמרא, וכמו שהבאתי הרבה שמות של תנאים ואמוראים אשר אינם שמות עבריים רק שמות של הגויים אשר חיו ביניהם, ולא חשו למה שאמרו ביומא ל"ח ע"ב דלא מסקינן בשמייהו דאנשים רשעים ע"ש ושם רשעים ירקב ע"ש.

לב) וראה בסידורי תפלה שכתבו בשם של"ה הקדוש סגולה שלא ישכח שמו ליום הדין לומר פסוק א' קודם יהיה לרצון שבסיום השמ"ע המתחיל באות של שמו ומסיים באות של שמו, וראה ברש"י מיכה ו' פסוק ט' עה"פ ותושיה יראה שמך, מכאן שכל מי שאומר בכל יום מקרא המתחיל ומסיים כמו שמתחיל ומסיים שמו התורה מצילו מגיהנם עכ"ל, ובספר משפט צדק כ' בשם הסידור שחיבר המקובל מוהר"ר הירץ זצ"ל שטוב להזכיר פסוק כזה בדרך או עוסק את עמיתו הן בלימוד הן בכל חפץ, ועיין ספר חסידים סימן צ' טעם לזה כי השם של אדם רומז על בחינת חיותו שיש לכל אחד מישראל חלק אלקי קדוש וכו', וכו', ע"ש, ועיין בהג' וקונטרס אחרון שם, וראה בקונטרס אחרון לטעמי המנהגים עניני ברכות צד 72 שכתב וז"ל: ובספר רחמי האב כתב בשם ספר במ"ח בראשית וז"ל: שמעתי מפי אדמו"ר נזר ישראל וכו' רבינו יחיאל מיכל זצוק"ל שאמר לי בפ' שחלילה לשנות שם החולה אם לא אדם שכל מעשיו כמעט ברוה"ק כי שם הנקרא לאדם בהולדו ודאי רובו ככולו מזדמן מאת השי"ת באשר הוא שמו למעלה והוא חיותו של אדם כל ימיו ואפשר שבשינוי השם עוקרין חיותו עכ"ל, וע"ע בליקוטים שבספר טעמי המנהגים צד 35 שכתב וז"ל ועתה בעוה"ר הרבה אנשים משנים שם ישראל לשם עכו"ם, מי ששמו יצחק כשם יצחק אבינו קוראים אותו איגנאץ, ומי ששמו דוד כשם דוד המע"ה קוראים אותו עדווארד, ליב לעאפאלד, ולא נודע שמם האמיתי